

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կ. Պոլիս, 30 Յունիլուր 1884
Ազնիվ բարեկամ,

Երկամսեայ բացակայութենէ
ետք կը վերադառնամ իմ բնա-
կատեղի, և ինչպէս բաւական
թերթեր նոյնալէս և Արշակու-
դատնեմ դիզուած. ճամբորդու-
թեանս նպատակն անորոշ ըլլա-
լով՝ ընտանիքս վար գրած էր
ինձ ուղղուած լրագիրներ, որոնց
մէջ ամենէն շատ իմ ուշադրու-
թիւնս կը գրաւէ ձերը: Ճիշտ-
մեկնած օրս բարեկամ, հասեր է
հոս այն թիւը, ուր Ամեն. Ս.
Պատրիարքի և Գեր. Մելքիսե-
դեկի կաթողիկոսական արժանա-
ւորութեանց բազդատութիւնը
կ'ընէք. բաղդատութիւն մը, որ
առանց շողոքորդելու կ'ըսեմ ըն-
տիր է և սքանչելի, ըստ որում
ուղիղ է և ճշմարիտ. ուստի և
այնքան կը սիրեմ որ կրկն կը-
կին կը կարդամ բուն այն մա-
սը, ուր բանաստեղծական դդալի
օրինակներով այս երկու Սրբա-
զաններու հակապատկերը կըներ-
կայէք: Բանաստեղծութիւնը թէև
սրտի այնպիսի գիւրագիւածու-
թիւն մը կ'ենթագրէ՝ որ ստէպ-
իրականը թողլով բարձրերը կը
սաւառնի, սակայն ձեր ճարտար-
գրչէն ոչ մին կը խուսափի և ոչ
միւսը, երբ անձնութիրութեան և
վեհանձնութեան համար ձեր ըզ-
մայլումը կը յայնէք, իսկ ան-
դործութեան և փափկասիրու-
թեան համար ձեր արգահա-
տանքը:

թերեւս մտերմական աղղեցու
թեան մը տակ կը խօսիմ, բայց
ինչո՞ւ այսքան խստապահանջ իի-
նիլ ձեր մատին քանի որ այդ տա-
ռաջին գրութիւն մեծ արձա-
գանք գտած է քաղաքդ, մեծ
շուկ պատճառած է դրական
ասպարէզի վրայ, և մեծ աղղեց-
ցութիւն ունեցած է ընդհանուր
Աղդին մէջ. ես երբէք չեմ մոռ-
նար ձեր այն խօսքը թէ ներսէս
առաջ ծուխ և ապա լրյու, իսկ
Մելքիսեդեկ նախ լրյու և յետոյ
մուխ հանող կրակն է. բայց այդ
կրակը դուք խառնեցիք, բարե-
կամ, և մուխը դուք հանեցիք,
այլ ի՞նչ խիտ, ի՞նչ սև մուխ որ
մարդուս աչերը արտսուքով կը
լեցնէ, մանաւանդ Շահնուրի ա-
չեր որ կարծես չեն տեսներ արտ-
սուքէն որ գրէ. իրաւի հայ մամ-
լոյ այս վարպետ բանւորը, այ-
ժիր գործաւորը իւր և բարեյի-
շատակ իփէքճեանի կաթողիկո-
սական ընտրելին իրր ընդհանուր
Աղդին ընտրելին մատնանիշ ը-
նելէ ետք՝ Սրջակունի և Սրբու-
Դալաթիոյ գումարման մը ներ-
կայացուցիչ կը նշանակէ և ըստ
ուերի մը պոչը բռնելով իւր յաղ-
թական կամարը կանգնած կը-
կարծէ՝ կոնակը գաւառիդ երես
փոխանական ժողովոյ նշանաւոր
Աստառունին տռաւած :

Սակայն այդ յայտագիր միմի-
այն նոյն ժողովոյ մեջսակցու-
թիւն մասնելու կը ծառայէ և
փոխանակ ձեզ վախ ազդեցու-
կարծեմ աւելի քաջալեր կը լինի
հրապարակ հանել ինչ որ ցարդ
անծանօթ էր և գաղանիք . բայց
կ'երեւի թէ փամփուշտը ուռել
էր և պղափիկ շշափում մը կ'ըս-
պասէր պայթելու , ըստ որում

ձեր անմեղ ձայնը առանձին չը-
մնար և քիչէն ձեր պարզած ճշշ-
մարտութեան դրօշին ներքեւ կը
խմբուին ինչպէս Պ. Արշակունի
նոյնպէս և Պ. Կ. Ստեփանեան,
Նժդեհ, Հորոյ և այլք, ու այն-
պիսի տեսարան մը կը պարզեն
ուր նախ ձեր ռուսահայ թղթա-
կիցը կ'ընդնշմարէ սուր աչքով
յաւէրժահարուներ և փափուկ ան-
կողին մը ուր գիշեր ցորեկ վե-
հարան կ'երազեն, բայց ասոնց
բոլոր արդար աղազակներուն վը-
րայ այս երազատեմներ կը քա-
շեն իրենց լեզուն, Շահնուր իւր
ձեռագրին հետ տներեւոյթ կը
լինի, իսկ Աբելելեան-Մահուլ այս
աղէտին ամեն յանցանքը աղ-
գոյին մամլոյ վրայ ծանրացընել
կը նկրտի և իւր ընտրելիին դէմ
եղած յարձակմանց փոխանակ
զայն պաշտպանելու սրտին դառ-
նութիւնը ամոքելու համոր կոր-
ծես ազգոյին մամլոյ որոշ գոյն
մը տալ կուզէ ընդարձակ տե-
սութեան մը մէջ, գոյն մը որ
անշուշտ Մելքիսեդեկեան լինիլ
պէտք է, քանի որ իւր ճարտար
գրիչը չիրնար ծածկել որ սովո-
րականին պէս իւր երեւակ կ'ըսյ՝
Մայրաքաղաքին աղդ. թերթեան պէտք
ըսւն մեծադոյն մասը կարծես
կըբաւականանայ .հանդիսատես
լինիլ ոյս պայքարին, որ թէւ
նախ աւելի ընդհանուր տեսա-
կէտով մը սկիզբ կառնու, բայց
ի վերջոյ ձեր գաւառական վար-
չութեան միջամտութետիր բնա-
կանարար մասնաւոր գոյն մը կը-
ստանայ .իսկ մի քանիներ կը-
րանան իրենց էջերը այնպիսի
դրութիւններու գոր ամօթ կը-

զգամ Զմիւռնական կոչել։ Նոյն
իսկ Մատեն թէե կերպիւ բւհք Ար-
շալոյքը պաշտողանել կը թուի,
բայց խոհեմութիւն կը համարի
կարծես առանց թեր ու դէմ
խօսուածներու վրայ ծանրանա-
լու՝ Ամեն. Ներսէս որբազանէն
ետք, Դեր. Մելքիսեդեկը կաթո-
ղիկոսացու ցոյց տալ. մինչ ձեր
թղթակիցներ ոչ միայն նորա կա-
թողիկոսական այլ նոյն իսկ ա-
ռաջնորդական և կրօնական ար-
ժանաւորութիւնը վէճի տակ կը-
ձգեն յարելով թէ ազգը իզմի-
րէն գուրս շատ քիչ կը ճանչէ
Գեր. Մելքիսեդեկը : Այս անու-

կնկալ հարուած կարծես կըսթա-
փէ Մատէն մի բաժանորդը , որ
ստուերին համար միոք բերնեն
չուզէր թռղուլ , ուստի նորա ուր-
բախ աւուր թերթին մէջ կ'յայ-
տարարէ բացարձակապէս թէ Գերը .
Մելքիսեդեկ չկրնար երթք կա-
թողիկոս լինիլ . Այս առթիւ թէ ե-
չ վարանիր իր թմբուկը դաշնելու ,
ուսկայն շատ խեղդուկ և անաւ-
խորժ ձայն մը կը հանէ քանի որ
արդէն պայթած է այն նոյն իսկ
իր վարպետաներուն ձեռքը : Նա
այնպիսի վարդապետական , այն-
պիսի վճռական լեզու մը կը գոր-
ծածէ որ պաշտօնեայի միայն
յատուկ է , և այդ պաշտօն շատ
բարձր , շատ աղնուապետական
լինիլ կը կարծեմ երբ կը տեսնեմ
որ իր անհասանելի բարձունքնեն
չխոնարհիր կարէ որութիւն տալ
Արշակունի գըութիւններուն . բայց
եթէ իրօք անկարեսոր եր Արշա-
կնչ հարկ կար ձեր երեսիսիա-
նական ժողովոյն յատուկ նիստ
կազմել միմիայն անոր դէմյայ-
տագիր մը յօրինելու համար .
սակայն Մատէն յօդուած աղիրը

կամ այն է որ նոյն ժողովէն շատ
բարձր մարդ մ'է և կամայն է որ
իր Մելքոնեւս փոքրաւորը իւր
ստուերին պէս անբաժանելի, ա-
ւելի ուսումնափրած է իւր ոըր-
բազանին կենաց մանրաման պա-
րագայներն . և ան ազգային գէպ-
քեր և եղելութիւններ . և իրա-
ւի իւր չորհիւ կ'իմանանք թէ
Դեր. Մելքիսեկ ո'չ աճէլու ունի
եղեր ինչպէս կըսիրէն կարծել
ունանք, ո'չ Մատոթէս կաթողիկո-
սէն բանադրուեր է եղեր ինչպէս
կըյայտնէր Առէն, և ոչ ալ ա-
ռայդ և կարիճ է եղեր ինչպէս
կ'ըսէ ամէն մարդ, այլ ամտուը
տապէն, իսկ ձմեռը խոնաւութե-
նէն կըտառապէս եղեր. բայց բա-
րեկամ, ձեր երեսփախոնական
ժողովը կը.քնանայ, ի՞նչ կ'ընէ,
չ'ըսեր իւր սիրեցեալին այս ճրգ-
նաժամը, եթէ ես երեսփախոնան
ըլլայի գիտէք ի՞նչ կընէի . ան-
միջապէս Ս. Ստեփաննոս եկե-
զեցւոյ արծաթեայ զարդերը հա-
լցուել տալրով վանդակ մը շինել
կ'տայի այս քնքուշ թանիկը ու-
նոր մէջ պահելու համար . բայց
քսինի որ այս չ'էք ըներ գանէ
այնպիսի առաջնօրդարան մը շի-
նել տուէք որ օգտուէտ և բարձր
գիրք մը ունենայ որպէսզի ձմեռ-
ը խոնաւութենէ զերծ իսկ ա-
մառը զով ըլլայ, և աշխատեցէք
որ նոյնին մէջ շատ քիչ Բարդ-
քնակի որպէսզի օղք չ'ապակա-
նի *

բերաղդաբար կարևորութիւն չու-
նին բնաւ այժմ և ժողովորդ ու
ժողովական որ և իցէ խնդրոյ մէջ
ոչ թէ խօսք, այլ իրողութիւն,
եղելութիւն կը փնտռեն քննելու,
շափելու, կշւելու և ըստ այնո՞
վճիռ մը տալու համար. գուք,
բարեկամ, եղելութիւններ ցոյց
կուտաք, իրոկութիւններ կը թե-
ւեք, գէտպեր կը հաշուեք. իսկ
ձեր հակառակորդներ եթէ ի
ոկրան կը խլրուին՝ ի վերջոյ կը զ-
գան որ ձեր յարձակում անդի-
մաղբելի է, ուստի կանակ կը
գարձնեն և իբենց ուսը կը թոթ-
վին :

Սայս պարագայիս մէջ ձեր Երեսկոխանական ժողովը լաւագոյն ընդացք մը չ'ժուիր ունենալ ոչ թէ ձեզ նկատման իր , այլ նոյն խոկ վարչային գործոց մասին , քանի որ փոխանակ դառտիարակութեան խնդրոյ հոգ տանելու , փոխանակ վարչական խորհուրդներն ու ժողովներն ըստ արժանաւոյն կազմելու , փոխանակ անոնց վրայ հսկելու՝ երկար ժամանակ անդորքութեանէ ետք յանեկարծ կըշտապէ կրկնակի նիստ կազմել իւր Ազգ . ժողովոյ ներկայացուցիչը փոխելու համար . վճռէ մը պիտի կարծէի Պատօն եան էֆենտին եթէ քիչ շատ զինք չ'ճանչէի , քանի որ վայրէկեան մ'խոկ չներեր իրեն Դաւառական ժողովդ երեսփոխան մը նալ , սակայն եթէ իրօք այսպէս լինէր՝ դարձեալ ի՞նչ մնաս կըրնար առաջ սալ Ազգին երեսփոխաններու ստուար բազմութեան մը մէջ մինչ ընդհակառակին Պատօնան էֆենտի թէե բնիկ տեղացի չէ բայց իւր անդամակիցներուն այնքան ունին ու համեմկրոյ թիւնը

զրաւեր է որ մինչև խոկ Քաղաքովով անդամ ընտրուեր է . սակայն կ'երեկ թէ իւր անդամակիցներ ձեր Դաւառ . ժողովին շափ լուրջ և արթուն չեն . . . :
Եթէ այս պարագան ըստ կարի գաղափար մը կուտայ այդ ժողովը մասին՝ նոյն առթիւ Պատրիարքարանի գէմ գործածած ըմբոստ լեզուն կը մատնէ իւր նպատակն ու սիրտը . այդպիսէ լեզու մը ոչ թէ երեսովուստանի մը փոփոխութեան սին խնդրոյ մը համար , սին կը կոչեմ ըստ ուրում երեսփախան մը ոչ թէ իր ընտրող դաւառին այլ ընդհանուր Ազգին ներկայացուցիչն է , այլ մինչեւ անդամ շատ աւելի կարեւոր պարագայի մէջ աններելի կը դատահմ , քանի որ կեզզո՞ւթեան ազգեցութեան գէմ հարուած մը կրնայ համարուիլ . հարուած մը որ ընդհանուր Ազգին համար շատ դառն և աղետալի հետեւանքներ կրնայ ունենալ ներկայ փափակ և նեղ ժամանելիուս :

Ահա այս կետերը կը խորհէի , երբ յանկարծ բարեկամ մը սենեեակո կը մտնէ և խնդարազվ նամակ մը ցայց կուտայ զըր Խղմիքն ստացեր էր և որ վիրոյիշեալ երեսփախանի փոփոխութեան ուրշման առթիւ՝ ձեր Դաւառ . ժողովոյ անդամներէն միայն սա նըշանաւոր խօսքը կ'իմացունէ թէ «Ձէս ու Ձք առարանքեւ բայց առիտեցին » ի՞նչ ճարտառան առարկութիւն , ի՞նչ հազորագիւտ հատառամութիւն , ի՞նչ արի և անմիջեր սիրու : Այս խմանալով՝ յայտ կը կարեմ , բարեկամ , այդ Դաւառական ժողովուն ձեռքո ձեռք

Հառավաս Շաղրզյան հոմաք հոգը
համեսր ոչ բարելաւում, ոչ փըր-
կութիւն կոյ կըսեմ, և կը-
զարմանամ որ իզմիրցիք որ ի-
բաց վիճակին ինձմէ շատ աւելի
քաջ աելզեակ կ'երի ին, և շատ
ալ արթուն են և բանիմաց, ի՞նչ-
պէս կը համրերին. ինչո՞ւ չին
փոխեր այդ ժաղով քանի որ ան-
կարող է գործելու կամ անդէտ
է իւր պարտաւորութեանց, և
ինչո՞ւ չին բնարեր նոր մը որ
քաղիանայ անձերէ ուզիլ, զգօն,
ողջամիտ, ուսեալ, ազգանէր, ժիր
և գործ գիտցող և ոչ թէ գոր-
ծիք եզող, Սակայն իզմիրցիք
այնպիսի թամիլոր մունին որ Արի-

մելիքի քունին անդամ ծանր է
թէկ, բայց երբ անդամ մը շար-
ժիւ սկսին շատ գժաւար կը խա-
ղաղին, առոր համոր պէտք չէ
վհասիւ, բարեկամ, ուստի դուք
երբ խմբադիր, զրեցէք ինչ որ
կը տեսնէք, պարսաւեցէք ինչ որ
զզուելի է, հարուածեցէք ինչ որ
ազգակիործան է, բաւական է որ
ձեր նպատակն ուզիղ և արդար
է, բաւական է որ ձեր դիտու-
դութիւններ ճշմարիտ և անկողմ-
նակալ են, բաւական է որ ձեր
պատճիւններ ստոյգ և իրաւացի
լինին ինչպէս մինչև ցարդ :

ԱՌԱՄԵՆ

ԱՆԳԼԻԱՅ ԽՈՐՀՈՎԱԲԱՆԻ
ԲԱՅՈՒՄՐ.

ԹԱԳՈՒՀԻ ՀԻՇՅԱ ՃԱԾԱՅ : Միլուստիկ'ը
և Պարոններ .— բոլոր օսար տէրու-
թեանց հետ կը շարունակուին իմ
բարեկամական և մտերմական յաշ-
րաբերութիւններս : Մատակասկարիի
խնդրոյն զանազան պատահարաց
առթիւ, Գրադղիս հանրապետութեան
նախագահին հետ ունեցած բանակա-

ցութիւններս վերջացան անանկի եղանակաւ մը՝ որ կրնանք վստահանալ թէ երկու տէրութեանց մէջ համաձայնութիւնը գոյացած է : Նոյնպէս յիշեալ Հանրապետութեան նախադահին համաձայնութեամբ յանձնաժողով մը կազմել առևի, որ այժմ ի բարիդ կընէ իր նիստերը, վիճելու համար կարգադրութեան մը հիմունքը զրո են առաջարկած էի : Այդ կարգադրութիւնը կըլքերարերի Յէր-Նէովի մէջ ձկնորսութեան խնդրոյն ապագայ կանոնադրութեան, որ նոր վէճերու առջևու պիտի առնէ : Փօթթուկալի հետ կարգադրութիւն մ'ընելու յաջողեցանք, Գոնկոյի գետին և նորա կցորդ հողերուն վերաբերութեամբ : Այդ կարգադրութիւնը ձեզ պիտի ցուցուի :

Պատճառ ունենալով գոյն ըլլալու հանդարտութեան վրայ՝ որ կըստիքը Եղիպատոսի մէջ նաև այն յառաջդիմութեան՝ զրո կընէին կանոնաւոր հաստատութիւնը, անցեալ աշնան մէջ հրահանդիներ տուի Փափէրէն պարսկելու և տնօղիտական զօրքերն Ավքսոնդրիոյ մէջ կեցվանացունելու համար : Բայց նոյեմբեր տևին, և զիտուական զօրքը, որ յանձնարարուած էր Սուտանի մէջ Խըստիվին իշխանութիւնը պահելու, յաղինուեցաւ և ցիրուցան եղաւ մեծամեծ կարուսաներ տալով : Այս արկածին վրայ ուստան զատեցի տուած հրահանգներս ի գործ դնել չըտալ, ի գործութիւնը պիտուրական զօրութեան անկումին մը, որով ամեն կատկարտարակար այդ երկինքին խաղաղութիւնը պահպանելու մասին :

Առաջի կամազաբուռթեամս բարձուրդ
ներ առի , որք երկրին ընկերական
պայմաններուն համաձայն ըլլալ կը-
թուիին ինձ :

Նմանապէս զրկեցի Կորտօն գորա-
սեալ , որպէսզի տեղեկադիր մը շինէ
Խըտիվին եղիպատական զօրաց Առևտո-
նին ետ կահչելու որոշման գործա-
զրումին լաւագոյն միջոցին փրայ , և
արտօնութիւն առի իրեն այդ մի-
ջոցին ի զօրծ դնելու համար օկնել :

Մասէնք մէջ կըկորդ անք հետեւսու-
լուրերը .

Սայդ աղբիւրէ կը տեղեկա-
նանք թէ Էջմիածնի Սքնուրն Աղջ-
կեանառաւ և Ահելինեաւ համասկեա-

— Կապարք և բրդույց զախովզուսոց և կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցութեան հրավիրագրեր զբկած է : բայց ո՞չ թէ Ազգ. Պատրիարքարքարանի, այլ նոյն իշխ Առաջինոյ գեոպահատան միջոցու պիտի զրկուին եղելը յԱզգամասը և ի նիվիկիա, ինչպէս որ Առաջինոյ գեոպահատան թարգմանն Նէփուղ Ա. Էֆենտի քանի մ'օր առաջ գեոպահատան կողմէ ուղղակի Երուսաղէմոց Պատրիարքին յանձնեց Սինօդի կողմէ եկած հրաւիրագիրը :

— Կը լսենք թէ Ամեն Ա. Պատրիարք Հայոցն այս օրերու Ահեօդին կողմէ զրկուած հրաւիրագրոց խնդրոյն վկայ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Առաջինոյ Վահեմ՝ գեոպահին հետ :

— (Քաղք. ժողովը) Պատրք. Փոխանորդ. Հօր մէկ տեղեկադրեն իմանալով որ Հեղենահպատակ աղջիկ մը Հայաստանեայց եկեղեցոյ դաւանութիւնն ընդունել կ'աւզէ, բայց Հեղենական գեօպահատան թարգմանն արդեւը ներ կը հանէ անօր գէմ, առաջ

